

โลกทัศน์ของนักเขียนและภาพสะท้อนสังคมจีนในเรื่องสั้น
“ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》 ของวังเจิ้งฉี (汪曾祺)

สุนีย์ สีสภาพิณีจ*

สายงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

อีเมล : sunee.lee@dpu.ac.th

รับบทความ: 10 มิถุนายน 2565

แก้ไขบทความ: 25 เมษายน 2566

ตอบรับบทความ: 27 เมษายน 2566

บทคัดย่อ: บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์และตีความโลกทัศน์ของนักเขียนและภาพสะท้อนสังคมจีนในเรื่องสั้น “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》 ของวังเจิ้งฉี (汪曾祺) ผลการศึกษาพบว่า โลกทัศน์ของนักเขียนที่สะท้อนผ่านโลกของตัวละครเอกที่มีชื่อว่า “เสียนหยวน” และเพื่อนร่วมงานในสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การเกษตร ทำให้ผู้อ่าน เข้าใจความเป็นจริงของสรรพสิ่ง ความเป็นจริงของชีวิต และโอกาสของชีวิตมากขึ้น โลกทัศน์ดังกล่าวยังสัมพันธ์กับแก่นเรื่องที่นำเสนอแนวคิดเรื่องสัจธรรมของชีวิตและการเผชิญหน้ากับปัญหาของชีวิตอย่างมีสติและความสงบได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของตัวละคร รวมทั้งฉากและบรรยากาศที่เกิดขึ้นในสถาบันวิจัยและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปยังสะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญในช่วง ค.ศ. 1951-1962 ไม่ว่าจะเป็นการปฏิรูปที่ดิน การรณรงค์การต่อต้านฝ่ายขวา หรือนโยบายก้าวกระโดดครั้งใหญ่ ตลอดจนสะท้อนถึงปัญหาของสังคมจีนบางประการ ได้แก่ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในพรรคคอมมิวนิสต์จีน ปัญหาผลผลิตทางการเกษตร และปัญหาละเมิดสิทธิสตรีอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่าเรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》 ของวังเจิ้งฉี (汪曾祺) ถือเป็น “วรรณกรรมแนวทบทวน” (反思文学) ที่มีลีลาการเล่าเรื่องเรียบง่ายแต่นำเสนอมุมมองความคิดที่จะทำให้ผู้อ่านติดตามได้อย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: โลกทัศน์ของนักเขียน; ภาพสะท้อนสังคมจีน; วังเจิ้งฉี

* Corresponding author

E-mail address: sunee.lee@dpu.ac.th

The writer's worldview and reflections on Chinese society in the “*Loneliness and Warmth*” short story of Wang Zengqi

Sunee Leelapornpinit

Research Development and Innovation, Dhurakij Pundit University

E-Mail : sunee.lee@dpu.ac.th

Received: 10th June 2022

Revised: 25th April 2023

Accepted: 27th April 2023

Abstract: This article aims to analyze and interpret the writer's worldview and reflection on Chinese society in the “*Loneliness and Warmth*” short story of Wang Zengqi. The results of the study found that the writer's worldview reflected through the world of the protagonist, Shen Yuan, and colleagues at the Agricultural Science Research Institute to be more understanding the truth of things, the truth of life and opportunities of life. It is also related to the theme that presents the concept of the truth of life and facing life's problems with consciousness and calmness. In addition, the experience feelings and behaviors of the characters including the scene and atmosphere that occurred in the research institutes and the changing social conditions to reflect important political events during the period 1951-1962, whether it is Land Reform, Anti-Rightist Campaign or Great Leap Forward policy as well as reflecting some problems of Chinese society, these include corruption and abuse of power by officials in the Communist Party of China, agricultural product problems and the problem of violating women's rights as well. It can be said that the “*Loneliness and Warmth*” by Wang Zengqi is considered a “review literature” with a simple storytelling style, but presents a viewpoint that will make readers think deeply.

Keywords: The writer's worldview; A reflection on Chinese society; Wang Zengqi

从汪曾祺短篇小说《寂寞和温暖》看作家的世界观 及其反映出来的中国社会

陈素妮

Research Development and Innovation, Dhurakij Pundit University

电子邮箱: sunee.lee@dpu.ac.th

收稿日期: 2022-06-10

修回日期: 2023-04-25

接受日期: 2023-04-27

摘要: 本文旨在分析解读汪曾祺的《寂寞和温暖》短篇小说中作者的世界观和对中国社会的反思。分析发现,主人公沉远和农科院同事的世界反映了作者的世界观,其世界观使读者更加了解人生与机遇以及事物与人生的真相。小说的主题呈现出作者对生命的哲理与如何冷静而淡然地面对人生问题,这也与作家本身世界关有着紧密的关系。除此之外,人物所经历过的经验、思想及行为,也包括在研究所发生的情景、氛围以及当时社会的变化形势,同时也反映出 1951-1962 期间的重要政治事件——土地改革、反右运动、大跃进的政策,也反映了中国社会的一些问题,即中共官员贪污滥权、粮食问题、侵犯妇女权益问题,因此汪曾祺的《寂寞和温暖》被认为是一种“反思文学”,叙事风格简单,却能引发读者深思。

关键词: 作家的世界观; 反映出来的中国社会; 汪曾祺

บทนำ

ในช่วงทศวรรษ 1970-1980 เป็นช่วงที่วรรณกรรมบาดแผล (伤痕文学) และวรรณกรรมแนวทบทวน (反思文学) ได้รับความนิยมมาก วรรณกรรมบาดแผลมักจะเล่าถึงรอยเลือดและหยาดน้ำตาของผู้คนในช่วงเหตุการณ์ปฏิวัติวัฒนธรรม (ค.ศ. 1966-1976) รวมถึงบันทึกความทรงจำที่เจ็บปวดของประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานั้น ขณะที่วรรณกรรมแนวทบทวนจะเน้นการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ ประเมิน และสรุปบทเรียนจากประวัติศาสตร์และเส้นทางการพัฒนาสังคมจีนตั้งแต่สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน (ค.ศ. 1949) จนถึงช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม เด็งเสี่ยวผิง (邓小平) ได้แสดงความคิดเห็นเรื่องความแตกต่างของวรรณกรรมดังกล่าวในการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนชุดที่ 11 เต็มคณะครั้งที่ 3 เมื่อเดือนธันวาคม ค.ศ. 1978 ระบุว่า วรรณกรรมบาดแผลบรรยายแต่ความทุกข์และความเจ็บปวดเท่านั้น แต่วรรณกรรมแนวทบทวนจะให้ความสำคัญกับการไตร่ตรองและวิพากษ์วิจารณ์ความผิดพลาดทางการเมือง รวมถึงนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในเหตุการณ์ช่วงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวานิโยบาย การก้าวกระโดดครั้งใหญ่ หรือการปฏิวัติวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้ถือเป็นความรับผิดชอบของนักเขียน ซึ่งทำให้นักเขียนยุคใหม่เริ่มนำเสนองานวรรณกรรมในลักษณะผสมผสานเรื่องราวทางประวัติศาสตร์กับการค้นหาความหมายที่แท้จริงของชีวิตคน โดยมีมุมมองความคิดที่ลึกซึ้งและหลากหลายมิติมากขึ้น (反思文学 (文学类型), 2022)

มีวรรณกรรมแนวทบทวนเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนเล่าเรื่องราวและประสบการณ์ในเหตุการณ์ช่วงการรณรงค์การต่อต้านฝ่ายขวาและการก้าวกระโดดครั้งใหญ่อย่างสงบและเรียบง่าย โดยมุ่งเน้นการสำรวจ “โลกภายใน” ของผู้หญิงคนหนึ่งที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวาอย่างกะทันหัน และถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของเธอในช่วงเวลานั้นอย่างละเอียด ใช้สำนวนภาษาที่ละเมียดละไมและอ่อนโยน วรรณกรรมที่กล่าวถึงก็คือ เรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》ของวังเจิงฉี (汪曾祺) ซึ่งเป็นนักเขียนร่วมสมัยในช่วง ค.ศ. 1920-1977 ผลงานที่มีชื่อเสียงเป็นวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นและความเรียงร้อยแก้ว เช่น 《邂逅集》, 《人间草木》, 《受戒》, 《大淖记事》, 《蒲桥集》 เป็นต้น เขาได้รับการชื่นชมว่าเป็นนักเขียนรุ่นสุดท้ายที่มีศิลปะการสร้างสรรค์วรรณกรรมสะท้อนสังคมจีนได้อย่างงดงามและมีคุณค่าต่อสังคม ผู้เขียนได้นำความทรงจำและประสบการณ์ “ส่วนตัว” ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวา และสภาพที่อยู่ใต้ “เงา” ของฝ่ายขวามานานกว่า 20 ปี (王小惠, 2019) มาถ่ายทอดในงานวรรณกรรมเรื่องนี้บางแง่มุม จึงทำให้ความทรงจำ “ส่วนตัว” ของผู้เขียนกลายเป็นความทรงจำ “สาธารณะ” ที่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้เข้ามารับรู้เรื่องราวและอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร “เส้นหยวน” บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่ปักกิ่งและถูกส่งตัวมาทำงานเป็นนักวิจัยในสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การเกษตร รวมทั้งยังได้เห็นตัวละครอีกหลากหลายสถานะที่ทำงานอยู่ในสถาบันวิจัยแห่งนี้และเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในช่วงปี ค.ศ. 1951-1962

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์และตีความโลกทัศน์ของนักเขียนและภาพสะท้อนสังคมจีนในเรื่องสั้น “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》ของวังเจิงฉี (汪曾祺)

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

เรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》ของวังเจิงฉี (汪曾祺) ที่ตีพิมพ์ในหนังสือรวมนวนิยายคัดสรรของวังเจิงฉี 《寂寞和温暖：汪曾祺小说选集》สำนักพิมพ์จีวโจว ปักกิ่ง ปีที่พิมพ์ 2017 หน้า 163-188

แนวคิดของการศึกษาวิจัย

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้มี 3 ประการ ได้แก่ แนวคิดเรื่องความจริงสาธารณะกับความเป็นจริงส่วนตัว แนวคิดเกี่ยวกับการอ่านและการตีความแบบอิงกับโลกภายนอกตัวบท และแนวคิดเรื่องโลกทัศน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดเรื่องความจริงสาธารณะกับความเป็นจริงส่วนตัว โครงเรื่องของวรรณกรรมส่วนใหญ่ มักมีความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องส่วนตัวของผู้เขียน (individual story) หรือ “ความเป็นจริงส่วนตัว” (private reality) กับประวัติศาสตร์ของชาติ (collective history) หรือ “ความจริงสาธารณะ” (public truth) ที่เป็นวาทกรรมของสังคม (Ray, 1990 อ้างถึงใน เกศินี จุฑาวิจิตร, 2550: 23) รวมทั้งแก่นเรื่อง (theme) ก็เป็นผลของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความจริงสาธารณะกับความจริงส่วนตัวของผู้เขียน นอกจากนี้ถ้านำแนวคิดเรื่องความจริงสาธารณะกับความเป็นจริงส่วนตัวมาพิจารณาพฤติกรรมของตัวละครจะพบว่า การดำเนินชีวิตของตัวละครก็เหมือนกับการดำเนินชีวิตของคนในชีวิตจริงที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความจริงสาธารณะกับความเป็นจริงส่วนตัว เพราะ “ชีวิตของตัวละครคือแบบจำลองชีวิตจริงของมนุษย์” ซึ่งถ้าผู้อ่านหรือผู้วิเคราะห์สามารถจำแนกได้ว่า อะไรคือความจริงสาธารณะ และอะไรคือความเป็นจริงส่วนตัวของตัวละคร โดยเฉพาะตัวละครสำคัญ ก็จะได้รู้ว่า “วิธีคิด” ของนักเขียนคืออะไร และอะไรคือ “คุณค่า” สำคัญที่นักเขียนยึดถือ เพราะความเป็นจริงส่วนตัวทั้งหมดของตัวละครและการปฏิสัมพันธ์กับความจริงสาธารณะจะต้องเกิดขึ้นภายใต้วิธีคิดของนักเขียนและคุณค่าที่ยึดถือ (Ray, 1990 อ้างถึงใน เกศินี จุฑาวิจิตร, 2550: 26-27)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการอ่านและการตีความแบบอิงกับโลกภายนอกตัวบท เป็นการอ่านและการตีความตัวบทโดยอ้างอิงและนำบริบททางสังคมมาร่วมพิจารณาด้วย เนื่องจากตัวบทหนึ่ง ๆ เป็น “ผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรม” แม้ว่าผู้เขียนหรือผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมจะเป็นปัจเจกบุคคล แต่ในด้านหนึ่งพวกเขาไม่สามารถหลีกเลี่ยงอคติ คุณค่า และระบบคุณค่าแห่งยุคสมัยได้ นักเขียนจึงเป็นผลผลิตทางประวัติศาสตร์ ผลงานของเขาจึงเป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรมแห่งยุคสมัย ดังนั้นงานเขียนของเขาจึงต้องเกี่ยวพันกับโลกหรือสังคมภายนอกกรอบตัวที่เขาเกี่ยวข้องและสัมพันธ์ตลอดจนนักเขียนบางคนยังอาจแสวงหาคำตอบให้คำถามที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตนในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลกับโลกที่ตนใช้ชีวิตอยู่ วรรณกรรมจึงเป็นภาพสะท้อนของโลกภายนอกหรือความเป็นจริงของสังคมและการเมืองที่นักเขียนอ้างอิงหรือพาพิงถึง แต่ภาพสะท้อนนี้จะไม่เหมือนกับภาพสะท้อนที่ได้จากการสะท้อนของกระจกเงา แต่อาจจะเป็นภาพที่หักเหและบิดเบือนไปจากความเป็นจริงทางสังคม (social reality) ตามมุมมอง การรับรู้ การตีความ การให้คุณค่า และจินตนาการของผู้เขียน (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2550: 22)

3. แนวคิดเรื่องโลกทัศน์ โลกทัศน์เป็นได้ทั้งมุมมอง ความคิดรวบยอด ชุดความคิดเห็น และระบบรวมของความเชื่อที่มนุษย์ใช้ในการให้ความหมาย ใช้ในการอ้างอิง และใช้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมและจักรวาล (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2550: 50) ในการดำรงชีวิตประจำวันและการเผชิญหน้าหรือปะทะกับปรากฏการณ์ใด ๆ โลกทัศน์จะเป็นกรอบในการกำหนด “วิธีคิด” และ “คุณค่า” ให้แก่บุคคล ในบทความเรื่องนี้ได้กล่าวถึงโลกทัศน์ 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นจริงของสรรพสิ่ง ความเป็นจริงของชีวิต และโอกาสของชีวิต

3.1 โลกทัศน์ที่ว่าด้วย “ความเป็นจริงของสรรพสิ่ง” เป็นการศึกษาวิธีคิดของบุคคลว่า “ธรรมชาติหรือความเป็นจริงของปัญหาของมนุษย์อยู่ภายในตัวตนที่ต้องการการจัดระเบียบภายในใจ” โดยเฉพาะโลกทัศน์กลุ่มจิตนิยม (idealist) ที่เน้นบทบาทของจิตใจเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่า “โลกอยู่ในโลกของฉัน หรือโลกอยู่ในใจของฉัน” ความเป็นจริงที่เราเรารู้ได้นั้นสัมพันธ์อยู่กับความคิด จิตสำนึก และกระบวนการในการคิด ด้วยเหตุนี้ “ความเป็นจริง” ที่เป็นปัญหาหรือความ

ยุ่งยากของชีวิตหรือวิกฤตต่าง ๆ นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ การเข้าไปรับรู้และการจัดระเบียบของจิตใจ ปัญหาจะเป็นปัญหาหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับวิธีคิดของบุคคล สิ่งที่เป็นปัญหาของคนหนึ่งจึงอาจไม่ใช่ปัญหาของคนหนึ่ง กลุ่มจิตนิยมจะเริ่มแก้ไข ปัญหาจากปัจจัยภายในตัวเอง ซึ่งถ้าเรารู้จักตัวเองดีพอ รู้จุดเด่นและจุดด้อย รู้ที่จะเอาชนะใจตนเองได้ ทุกสิ่งในชีวิตก็จะดำเนินไปอย่างสงบเรียบร้อย (เกคินี จุฑาวิจิตร, 2550: 89-90)

3.2 โลกทัศน์ที่ว่าด้วย “ความเป็นจริงของชีวิต” เป็นการศึกษาวิธีคิดของบุคคลในเรื่องเหตุปัจจัยที่กำหนดเส้นทางเดินในชีวิตมนุษย์ ในด้านที่ว่า “ใครเป็นผู้กำหนดความเป็นจริงของชีวิตให้แก่บุคคล” ชีวิตของแต่ละบุคคลได้ถูกกำหนดไว้ก่อนแล้วโดยอำนาจที่มองไม่เห็น หรือว่าบุคคลมีอิสรภาพในการกำหนดและลิขิตชีวิตของตนเอง (เกคินี จุฑาวิจิตร, 2550: 93) รวมทั้งยังมีกลุ่มที่เชื่อว่า พฤติกรรมและการกระทำของมนุษย์เกิดจากการประสมประสานระหว่าง การเลือกอย่างมีอิสระกับการถูกกำหนด (เกคินี จุฑาวิจิตร, 2550: 100)

3.3 โลกทัศน์ที่ว่าด้วย “โอกาสของชีวิต” เป็นการศึกษาทัศนคติของคนที่มีต่อโอกาสใหม่ในชีวิตหรือ การดำรงชีวิตบนพื้นฐานของความเป็นจริงในขณะหนึ่ง ๆ ฉะนั้นในการเผชิญกับความเป็นจริงแบบเดียวกัน บางคนจึงอาจมองโลกในด้านบวกอย่างมีความหวัง ในขณะที่บางคนมองโลกในด้านลบอย่างไร้ความหวัง บางคนพยายามปรับตัวแบบสู้สถานการณ์ (aggressive reaction) ในขณะที่บางคนอาจปรับตัวแบบหนีสถานการณ์ (withdrawal reaction) (เกคินี จุฑาวิจิตร, 2550: 102) ด้วยเหตุนี้การมองโลกด้านบวกด้านลบจึงมีผลกระทบต่อจิตใจและพฤติกรรมของบุคคล

อย่างไรก็ตามการจำแนกประเภทของโลกทัศน์ที่ว่าด้วยโอกาสของชีวิตนี้ ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะแบ่งแยกได้อย่างชัดเจน เพราะส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์และองค์ประกอบแวดล้อมอื่น ๆ ด้วย คนที่มองโลกในด้านบวกและปรับตัวแบบสู้สถานการณ์ อาจไม่จำเป็นว่าจะต้องมีทัศนคติเช่นนี้กับทุกเรื่องและทุกประสบการณ์ในชีวิต เช่นเดียวกับคนที่มองโลกในด้านลบ ก็ไม่ได้หมายความว่าเขาจะหลีกเลี่ยงกับทุกปัญหาหรือทุกปรากฏการณ์ (เกคินี จุฑาวิจิตร, 2550: 107)

ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย

งานวิจัยนี้เลือกวิธีการศึกษาวิจัยแบบเอกสาร (Document Research) และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) เพื่อให้งานวิจัยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และวิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงกับแนวคิดของการศึกษาวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. แปลเรื่องสั้น “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》ของวังเจิงฉี (汪曾祺)
2. ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาวิเคราะห์และตีความโลกทัศน์ของนักเขียนและภาพสะท้อนสังคมจีนในเรื่องสั้น “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》ของวังเจิงฉี (汪曾祺)
4. สรุปผลการศึกษาวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย

1. โลกทัศน์ของนักเขียนสะท้อนผ่านโลก (ทัศน์) ของตัวละคร

โลกทัศน์ของผู้เขียนหรือมุมมองของผู้เขียนในการรับรู้ การให้คุณค่าหรือความหมาย การตีความสิ่งต่าง ๆ ในโลกหรือมองว่าสรรพสิ่งในโลกมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร โดยโลกทัศน์ของผู้เขียนจะมีความสัมพันธ์กับสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม (ราชบัณฑิตยสภา, 2550) โลกทัศน์ของนักเขียนที่สะท้อนผ่านโลก (ทัศน์) ของตัวละครในเรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” มี 3 ลักษณะดังนี้

1.1 โลกทัศน์ที่ว่าด้วย “ความเป็นจริงของสรรพสิ่ง”

ความเป็นจริงที่คนเรารับรู้นั้นจะสัมพันธ์กับความคิด จิตสำนึก และกระบวนการคิด “โลกอยู่ในใจฉัน” การเข้าถึงหรือเข้าใจความเป็นจริงจึงต้องเริ่มจากด้านในออกสู่ด้านนอก ความเป็นจริงที่ตัวละคร “เส้นหยวน” ตัวละครเอกของเรื่องเผชิญอยู่นั้นเป็นปัญหาหรือวิกฤตของชีวิต เธอถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวาอย่างไม่ทันตั้งตัว เธอเป็นเหมือน “เงาของผู้เขียน” ผู้เขียนยอมรับว่า อารมณ์ความรู้สึกและสภาพจิตใจของเส้นหยวนในช่วงที่เผชิญกับปัญหาการถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวานั้นเป็นประสบการณ์ส่วนตัวของเธอ (王小惠, 2019) “เส้นหยวนไม่ได้เตรียมใจเกี่ยวกับเรื่องนี้เลยสักนิด เธอตื่นนอนตอนเช้าก็ไปที่นา พอเห็นประกาศที่มีข้อความขนาดใหญ่นั้น เธอก็รู้สึกมึนงง พยายามบังคับตัวเองให้อ่านประกาศเหล่านั้น” (หน้า 174) นี่คือการรู้สึกของเส้นหยวนเมื่อได้รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในครั้งแรก “ใบหน้าเธอขาวซีด” แต่กลับ “มีรอยยิ้ม แปลก ๆ” จนทำให้คนงานหญิงสองคนที่เดินผ่านมาพอดีได้เห็นหน้าเธอก็ตกใจ และคิดว่าเส้นหยวน “คงจะบ้าไปแล้วแน่ ๆ” ต่อมาเมื่อเธอเห็นภาพการ์ตูนล้อเลียนตัวเธอก็เกิดอาการ “แทบจะเป็นลม ล้มทั้งยืน” แต่สุดท้ายเธอก็ “รวบรวมสติได้” แล้วเดินกลับห้องพักไป ผู้อ่านจะสังเกตเห็นการตั้งรับปัญหาของเส้นหยวนในวันที่ถูกตราหน้าว่าเป็นฝ่ายขวา เธอเริ่มเผชิญกับปัญหาด้วยการตั้งสติ ถึงแม้หัวใจจะถูกสั่นคลอนจนเกิดอาการมึนงงและโซซัดโซเซไปบ้าง แต่ก็สามารถเรียก “สติ” ตัวเองให้กลับมาได้

หลังจากนั้นเส้นหยวนต้องถูกเรียกเข้าประชุมเพื่อนั่งฟังและจดบันทึกคำวิพากษ์วิจารณ์ที่รุนแรงนับครั้งไม่ถ้วน อยู่ในสภาพที่ไม่สามารถโต้แย้งหรือป้องกันตัวเองได้เลย อดทนต่อการถูกดูหมิ่นที่หยาบคายและน่าอับอายโดยไร้เหตุผล การเขียนรายงานซ้ำแล้วซ้ำเล่า เส้นหยวนได้พยายามสร้างเกราะป้องกันจิตใจตนเอง “สมองของเธอว่างเปล่า ไร้ความรู้สึกนึกคิด เหมือนรูปถ่ายที่ใช้แสงแฟลชมากเกินไป บางทีเธอก็นั่งนิ่ง ๆ เหมือนก้อนหิน เธอไม่รู้สึกเจ็บปวดอีกแล้ว เพียงแค่รู้สึกเหน็ดเหนื่อยมากเท่านั้น” (หน้า 175) เส้นหยวนได้แต่ร้องขอในใจว่า “ขอให้มันผ่านไปโดยเร็ว ไม่ต้องเปิดประชุมอีก ไม่ต้องเขียนรายงานอีก” (หน้า 175) ปัญหาจะเป็นปัญหาหรือไม่ขึ้นอยู่กับวิธีคิดและการตั้งรับอย่างมีสติ ซึ่งจะทำให้ความรุนแรงของปัญหานั้นบรรเทาลงไปมากกว่าครึ่งหนึ่ง

ต่อมาเส้นหยวนก็ค่อย ๆ เรียนรู้ที่จะเข้าไปจัดระเบียบภายในจิตใจของตนเอง หลังจากที่มีข้อสรุปออกมาแล้วว่าเธอเป็นฝ่ายขวาแบบสามัญ “เธอรู้สึกสงบและสบายใจ เธอเห็นว่า นี่ไม่เป็นไรหรอก ก็เหมือนคนคนหนึ่งที่ถูกข่มขืนโดยเหยียบก้อนหินในน้ำ ตอนแรกก็กลัวรองเท้าและถุงเท้าเปียก แต่พอตกลงไปในคลองแล้ว เปียกหมดทั้งตัว ก็รู้สึก ว่า ‘ก็แค่นี้เอง’ ในใจเธอก็กลับสงบและมั่นคงกว่าเดิม” (หน้า 176-177) ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดเจนว่า โลกทัศน์ของผู้เขียนที่สะท้อนผ่านอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร “เส้นหยวน” นั่นก็คือ การรับรู้ “ความเป็นจริงของสรรพสิ่ง” แล้วเริ่มแก้ไขปัญหามาจากภายในจิตใจของตนเอง เรียนรู้ที่จะรู้จักตนเองและเอาชนะใจตนเอง ปัญหาหรือวิกฤตที่เกิดขึ้นในชีวิตก็จะดำเนินอยู่อย่างสงบและผ่านไปด้วยความราบรื่น

นอกจากนี้ยังปรากฏโลกทัศน์ดังกล่าวผ่านคำพูดของตัวละคร “หัวหน้าเจ้า” ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยคนใหม่ในตอนท้ายเรื่อง ในการประชุมประเมินผลการดำเนินงานของพนักงานระดับสูง มีนักวิจัยอาวุโสคนหนึ่งได้เสนอชื่อของเส้นหยวนให้ได้รับการประเมินแต่พนักงานทุกคนก็หัวเราะ หัวหน้าเจ้าจึงพูดแสดงความคิดเห็นไว้ว่า “...ผมกำลังคิดว่า จะทำตามข้อเสนอของอาวุโสจริงได้มั๊ย ลงคะแนนให้เส้นหยวน แต่ดูเหมือนว่า เมื่อตะกี้ที่อาวุโสเสนอ ทุกคนต่างก็หัวเราะไม่ใช่เหรอ ใช่สิ เราทุกคนยังอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง ที่ยังทิ้งความเคยชินและความคิดแบบเก่าไม่ได้หรอก งั้นก็รออีกหนึ่งปีเถอะ” (หน้า 187) ธรรมชาติของปัญหาหรือความจริงของปัญหาอยู่ที่วิธีคิดของคน ถ้าจะแก้ไขก็ต้องแก้ที่ต้นเหตุของปัญหาก็คือความคิดของคน โลกทัศน์ของผู้เขียนที่สะท้อนผ่านคำพูดของตัวละคร “หัวหน้าเจ้า” ก็คือ สิ่งที่ผู้เขียนหวังว่า คนในสังคมจะ “ทิ้ง” หรือ “ขจัด” ความเคยชินแบบเก่าและความคิดแบบเก่าที่อยู่ในจิตสำนึกของคนแต่ละคนให้ได้นั่นเอง

1.2 โลกทัศน์ที่ว่าด้วย “ความเป็นจริงของชีวิต”

โลกทัศน์ที่ว่าด้วย “ความเป็นจริงของชีวิต” คือการศึกษาวีธีคิดของคนในเรื่องเหตุปัจจัยที่กำหนดเส้นทางเดินในชีวิตของคน ตัวละคร “หัวหน้าเจ้า” ได้อ่านบทกวี 2 บทไว้ในตอนปิดเรื่อง อันได้แก่ บท “จี้ให้จำซือ”

《己亥杂诗》ของกงตั้งอัน (龚定庵) และบท “หลี่เซา” 《离骚》ของชีวี่หยวน (屈原) เนื้อความในบทกวีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของผู้เขียนที่ว่าด้วย “ความเป็นจริงของชีวิต” กล่าวคือ ชีวิตของคนถูกกำหนดเส้นทางด้วยกรอบ “จารีตเก่า” โดยเฉพาะระบบการสอบคัดเลือกเป็นขุนนางหรือข้าราชการสำนักจิ้น (进士) เมื่อสังคมได้ยึดถือปฏิบัติตามระบบนี้กันมาอย่างยาวนานก็กลับกลายเป็นสิ่งที่ขัดขวางพัฒนาการการเรียนรู้และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ของคนในสังคมได้ ดังนั้นจึงร้องขอต่อ “ฟ้า” หรือ “ผู้มีอำนาจ” ส่งคนที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยสร้างชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า โดยไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์หรือกรอบ “จารีตเก่า” และให้สิทธิเสรีภาพแก่คนที่มีความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ ดังข้อความในบทกวีของกงตั้งอัน ซึ่งโชติช่วง นาดอน (2549) ได้แปลเป็นภาษาไทยไว้ว่า

“ข้าเชิญฟ้าปลูกเร้าจิตคิดส่งคน

อัจฉริยสุภูวดลพันกรรอบใด” (หน้า 188)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเชื่อว่า คนเรามีอิสระที่จะเลือกเส้นทางของชีวิตตนเองได้ โดยการเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของตนและพร้อมสละชีพเพื่ออุดมการณ์นั้น เหมือนดังเช่นชีวี่หยวนขุนนางผู้รักชาติ ยอมตายเพื่อรักษาอุดมการณ์ของตนดีกว่าต้องทนอยู่อย่างผิดต่ออุดมการณ์ของตนเอง คนเราควรที่จะต้องยืนหยัดต่อสู้กับความอยุติธรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมแห่งความเสมอภาคและยุติธรรมให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ดังข้อความในบทกวีของชีวี่หยวนว่า

“จะยึดมั่นอุดมการณ์ตามปราชญา

แม้จะตายสักกี่คราก็ไม่ตรอมตรม” (หน้า 188)

อย่างไรก็ตามข้อสังเกตที่น่าสนใจประการหนึ่งว่า จากเหตุการณ์การรณรงค์การต่อต้านฝ่ายขวาที่เส้นหยวนถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวา ทำให้เธอคิดถึง “โชคชะตา” ซึ่งสะท้อนให้เห็นความขัดแย้งภายในจิตใจของเธอที่ขัดต่อหลักการของพรรคคอมมิวนิสต์ ดังความว่า “หลายวันมานี้เธอยังคงครุ่นคิดวนเวียนอยู่กับเรื่องเหล่านี้ เธอรู้สึกว้าวุ่น ‘โชคไม่ดีเลย’ เธอเองก็รู้สึกแปลกใจว่า สมาชิกพรรคที่ยังเป็นชนรุ่นหนุ่มสาวอยู่และได้รับการศึกษาจากมหาวิทยาลัย ทำไมยังเชื่อเรื่องโชคชะตาละ...เมื่อคนอับจนหนทางก็มักจะนึกถึงคำว่า ‘โชคชะตา’ ได้ง่าย ๆ” (หน้า 185)

ความคิดของเส้นหยวนข้างต้นมีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดแบบชะตากรรมนิยม (Fatalism) ที่เชื่อว่าปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ทุกอย่างในธรรมชาติมีสาเหตุและได้ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าแล้วโดยอำนาจบางอย่างที่อยู่เหนือธรรมชาติ ไม่มีมนุษย์คนใดจะฝ่าฝืนชะตากรรมของตนเองไปได้ (เกสินี จุฑาวิจิตร, 2550: 97) ทั้ง ๆ ที่พรรคคอมมิวนิสต์ต่อสู้กับความเชื่อไสยศาสตร์มาโดยตลอด เนื่องจากความเชื่อดังกล่าวถือเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสร้างสังคมจีนใหม่ที่เน้นให้คนจีนหรือสมาชิกพรรคมีความคิดเป็นเหตุเป็นผล ฉะนั้นจึงไม่ควรเชื่อถือเรื่องโชคชะตาหรือชะตากรรม เพราะแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่มีอิสรภาพในการกำหนดเส้นทางชีวิตของตนเองอย่างแท้จริง

1.3 โลกทัศน์ที่ว่าด้วย “โอกาสของชีวิต”

การที่ตัวละคร “เส้นหยวน” ต้องเผชิญกับปัญหาการถูกตราหน้าว่าเป็นฝ่ายขวา นอกเหนือจากที่เธอเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหภายในจิตใจของตนเอง โดยการจัดระเบียบและสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเอง มองปัญหาเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันแล้ว ดังความว่า “การใช้ชีวิตในแต่ละวันของเธอก็ดูเหมือนจะผ่านไปด้วยดี เธอชอบทำงานอยู่ในนา ตากแดดตากลม สูดกลิ่นหญ้าเขียวและพืชพันธุ์ เธอรู้สึกสดชื่น เธอพยายามตั้งใจทำงาน” (หน้า 177) หากคนเรายอมรับความเป็นจริงของชีวิตได้ก็สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความสะดวกตามอัตภาพ ดังจะ

เห็นได้จากชีวิตของเส้นหยวน “เธอยังอ่านหนังสือได้ทุกวัน ถ้าผ่านหน้าต่างห้องของเธอ จะเห็นเธอนั่งอ่านหนังสือที่โต๊ะเล็ก ๆ ใกล้หน้าต่างมีสมาธิมาก ใบหน้าสงบนิ่ง” (หน้า 178)

หากพิจารณาในด้านกลไกการปรับตัวเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากปัญหาดังกล่าว เส้นหยวนจะใช้วิธีการปรับตัวแบบหนีสถานการณ์ โดยเฉพาะการใช้วิธี “หลบหนี” หรือ “หลบลิ้นหน้า” ผู้คนในสถาบันวิจัยทุกคนที่รู้จักมักคุ้นและคนทั่วไป ตัวอย่างเช่น “ระหว่างทางหากพบคนในสถาบันเดินสวนมา เธอก็จะก้มหน้า เวลาพักที่นาแปลง เธอก็จะนั่งอยู่คนเดียวไกล ๆ คนงานผู้หญิงที่ชอบและติดเธอเมื่อก่อนตั้งใจจะหาเรื่องคุยกับเธอ เธอก็ตอบกลับไปแค่สองสามคำ เวลาเลิกงาน เธอก็มักจะเลิกงานช้าบ่อย ๆ เพราะจะได้ไม่ต้องเดินเข้าไปทางประตูใหญ่ของสถาบันพร้อม ๆ กับคนงานผู้หญิงเหล่านั้น” (หน้า 177)

พฤติกรรมการ “หลบหนี” ของเส้นหยวนข้างต้นได้รับความช่วยเหลือหรือ “โอกาสของชีวิต” จากเพื่อนร่วมงานในสถาบันที่ห่วงใยและใส่ใจเธออย่างใจจริง จนทำให้เส้นหยวนรู้สึกและสัมผัสได้ถึง “ความอบอุ่น” ในหัวใจ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เธอปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าว ทั้งยังปรับมุมมองการใช้ชีวิตให้มีความหวังและกำลังใจมากขึ้นด้วย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดโลกทัศน์ที่ว่าด้วย “โอกาสของชีวิต” สะท้อนผ่านคำพูด ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมของตัวละคร 4 กลุ่มไว้อย่างละเอียด ดังนี้

ตัวละครกลุ่มแรกคือ “หวังชวน” เป็นตัวแทนของคนงานในสถาบัน เขาเป็นคนที่ซื่อตรงมาลากมารับเส้นหยวนในวันแรกที่มาถึงสถาบันวิจัย เขาเป็นคนที่คอยอยู่เคียงข้างเส้นหยวนตั้งแต่วันแรกที่เธอเผชิญกับวิกฤตของชีวิต “มีคนหนึ่งมาช่วยพยุงตัวเธอขึ้นมาจากด้านหลัง เธอรวบรวมสติได้ ได้ยินเสียงหนึ่งพูดว่า ‘ทำเกินไปแล้ว’ คนนั้นก็คือหวังชวน...เธอรู้สึกสละสลือ ได้กลิ่นสบาน้ำ รู้สึกว่ามีคน ๆ หนึ่งนั่งอยู่ปลายเตียง พอเปิดโคมไฟที่หัวเตียง ก็เห็นหวังชวนนั่งร้องไห้อยู่ที่ปลายเตียงเธอนั่นเอง” (หน้า 174-175) และอาจเป็นเพื่อนคนเดียวของเส้นหยวนในช่วงที่เธอถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายชวา คอยตักน้ำใส่ถังไม้มาวางไว้ที่หน้าห้องเธอทุกวัน เส้นหยวนรู้สึกว่า “คนที่ดู ‘หยาบกระด้าง’ แต่กลับมีความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนได้มากขนาดนี้ ตอนนี้อยู่คนเดียวหวังชวนนั่งร้องไห้อยู่ต่อหน้าเธอ เธอรู้สึกอบอุ่นในใจ” (หน้า 176)

หวังชวนแวะมาเยี่ยมเส้นหยวนเสมอ เขาแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกร่วม “ทุกข์และเจ็บ” กับเธอ ดังความว่า “คุณไม่ได้รับความเป็นธรรม ทำไมพวกเขาทำอย่างนี้กับคุณ ทำร้ายคุณ ได้ยินถ้อยคำที่พวกเขาพูดเหล่านั้น ใจผมเจ็บ” (หน้า 176) แสดงให้เห็นว่าหวังชวนมีจิตวิทยาในการพูด ทั้งปลอบใจและให้กำลังใจเส้นหยวน ห่วงใยสุขภาพกายและใจของเธอ รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นและความรู้สึกปลอดภัยให้เธอว่า “พวกเขาหาเรื่องรังแกคุณ คุณไม่ต้องเสียใจดูแลตัวเองดี ๆ พวกเราคนงานรู้ว่า อะไรดี อะไรชั่ว เรามีมาตรวัดในใจ พวกเราไม่ต้องการคุณ แต่พวกเราต้องการคุณ คุณต้องอยู่ดี ๆ ดูแลตัวเองดี ๆ นะ” (หน้า 176) ตลอดจนโน้มน้าวใจเธอให้คิดในทางบวกโดยเฉพาะให้มีความหวังในการใช้ชีวิตต่อไป “เส้นทางชีวิตของคุณยังอีกยาวไกล ต้องอยู่ดี ๆ คุณยังมีเรื่องที่ต้องทำอีกเยอะ ดูแลตัวเองดี ๆ นะ” ตอนท้ายยังเตือนสติตรง ๆ ว่า “คุณอย่าคิดสั้นนะ ห้ามคิดไปทางนั้นเลยนะ” ด้วยการขอคำสัญญาเพื่อให้เกิดข้อผูกพันกับเส้นหยวน “ฉันสัญญากับคุณ หวังชวนว่าจะไม่คิดสั้น” (หน้า 176)

นอกจากหวังชวนแล้วยังมีคนงานหญิงคนอื่น ๆ อีกที่เป็นห่วงเส้นหยวน ทั้งพยายามชวนเธอคุยและช่วยดูแลตอนเส้นหยวนต้องไปใช้แรงงานในนา ดังความว่า “คนงานผู้หญิงที่ชอบและติดเธอเมื่อก่อนตั้งใจจะหาเรื่องคุยกับเธอ เธอก็ตอบกลับไปแค่สองสามคำ...เธอพยายามตั้งใจทำงาน เหนื่อยจนหน้าแดงและมีเหงื่อออกท่วมตัว จนถึงกับทำให้คนงานผู้หญิงที่ทำงานด้วยกันตะโกนบอกว่า ‘เส้นหยวน เส้นหยวน คุณทำอะไรเนี่ย’ เธอจึงเพิ่งรู้สึกตัวแล้วค่อย ๆ ทำงานช้าลง” (หน้า 177-178)

ตัวละครกลุ่มที่สองคือ “ฟู่จู” กับ “จูนเกอเออร์ลี่” แฟนของเขา เป็นรุ่นพี่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่

ปักกิ่ง หลังจากที่เกิดเหตุกับเส้นหยวน พี่จูกก็พยายามมาหาเส้นหยวนและถามไถ่ด้วยความห่วงใย พร้อมทั้งเสนอความช่วยเหลือตามที่พี่เขาจะช่วยให้ “เวลาเลิกงาน พี่จูกก็ไปยืนรออยู่ข้างทางที่อยู่ไกลจากประตูใหญ่ของสถาบัน พี่จูกจับมือเธอทันที ‘ทำไมไม่มาหาฉัน’ เส้นหยวนได้แต่ยิ้มอย่างเศร้า ๆ สั้นห้วน ‘เธอจะเอาหนังสืออะไรมัย พี่จะเอามาให้’ ” (หน้า 177)

ส่วนจุ่นเกอเออร์หลี่ก็ยังคงให้ความสนใจสนทนากับเส้นหยวนในฐานะรุ่นพี่รุ่นน้องเหมือนเดิม และยินดีต้อนรับการกลับมาทำงานในตำแหน่งเดิมของเธออย่างคนคุ้นเคย เขายังหวังดีกับเธอเสมอ “จุ่นเกอเออร์หลี่เป็นพิธีกรในการประชุมครั้งนี้ เขาตั้งเก้าอี้ตัวหนึ่งออกมาและเชิญให้เส้นหยวนนั่งลงอย่างคนคุ้นเคย

‘นี่ยังเป็นเก้าอี้ของเธอ’ ” (หน้า 187)

การแสดงออกและคำพูดของจุ่นเกอเออร์หลี่ที่ใช้ “เก้าอี้” สื่อถึงสถานะหรือตำแหน่งดังกล่าวทำให้เส้นหยวนรับรู้ได้ถึงความอบอุ่นของมิตร ทั้งยังสร้างความเชื่อมั่นให้เธอว่า เธอได้กลับมาอยู่ในตำแหน่งหน้าที่การงานที่เธอเคยทำแล้ว หลังจากที่ผ่านมาช่วงเวลาวิกฤตของชีวิตที่เหน็ดเหนื่อยทั้งกายและใจมาเป็นเวลา 3 ปีกว่า

ตัวละครกลุ่มที่สามคือ “อาวโซจางหรือเจ้าเต๋าเถียน” นักวิจัยผู้เชี่ยวชาญอาวโซของสถาบัน เส้นหยวนเป็นผู้ช่วยของเขา เจ้าเต๋าเถียนก็ห่วงใยเส้นหยวนเช่นกัน “เจ้าเต๋าเถียนพูดกับเธอประโยคหนึ่งว่า ‘รักษาสุขภาพด้วยนะ เส้นหยวน’ เธอไม่ได้พูดอะไร ได้แต่พยักหน้า เจ้าเต๋าเถียนเดินไปแล้ว เส้นหยวนมองดูเขาจากด้านหลัง ในใจพูดว่า ‘ขอบคุณ’ ” (หน้า 177) ปกติอาวโซจางเป็นคนพูดน้อย แต่ทุกคำพูดของเขาแสดงให้เห็นถึงการยอมรับในความสามารถของเส้นหยวนและต้องการช่วยเธอให้ได้กลับมาทำงานเหมือนเดิม เมื่อหัวหน้าสถาบันคนใหม่มาถาม เขาก็ขอให้เส้นหยวนกลับมาเป็นผู้ช่วยเขาและมาช่วยแปลเอกสารให้ ทั้งยังลงคะแนนให้เส้นหยวนในการประชุมประเมินผลการดำเนินงานของพนักงานประจำปีอีกด้วย

ตัวละครกลุ่มที่สี่ คือ “หัวหน้าเจ้า” ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยคนใหม่ เขาเคยเป็นหัวหน้ากลุ่มกองกำลังติดอาวุธในช่วงสงครามต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ถือเป็นตัวละครสำคัญที่ให้ “โอกาส” ชีวิตเส้นหยวนอีกครั้งอย่างแท้จริง ตั้งแต่ครั้งแรกที่เจอกัน หัวหน้าเจ้าก็ห่วงใยสุขภาพของเส้นหยวน ทั้งยังให้โอกาสให้เธอกลับมาทำงานเป็นผู้ช่วยวิจัยของเจ้าเต๋าเถียนดังเดิม “เส้นหยวนรับเอกสารนั้นมาแล้วถามว่า ‘ตอนนี้ฉันสามารถทำสิ่งนี้ได้หรือ’

‘ทำไมจะไม่ได้ล่ะ’

‘ค่ะ ค่ะ ฉันจะรีบแปลให้’

‘ไม่ต้องรีบ พรุ่งนี้คุณไม่ต้องไปทำงานที่นั่นแล้ว’ ” (หน้า 183)

นอกจากนี้หัวหน้าเจ้ายังช่วยแก้ปัญหาที่เส้นหยวนถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวา โดยเขียนรายงานขอถอนชื่อเส้นหยวนออกจากความเป็นฝ่ายขวา ปัญหาหรือวิกฤตชีวิตที่เส้นหยวนประสบตลอดระยะเวลา 3 ปีกว่าได้รับความช่วยเหลือและแก้ไขแล้ว “...ผมเตรียมเสนอเรื่องการถอนชื่อคุณออกจากรายชื่อกลุ่มฝ่ายขวา รายงานเพื่อขอให้พิจารณาก็ส่งไปแล้ว น่าจะไม่มีปัญหาอะไร ตอนแรกคิดว่าจะบอกคุณซักว่านี่ แต่ทำไมละ บอกคุณล่วงหน้าให้คุณตั้งใจไม่ดีกว่าหรือ มีเจ้านาย บางคนมักจะดำเนินการล่าช้า เขาไม่รู้ว่าคุณอื่น กว่าที่จะผ่านไปได้ในแต่ละวันรู้สึกเวลายาวนานเหมือนหนึ่งปี...ขอแสดงความยินดีกับคุณด้วยนะ ” (หน้า 184)

นอกจากนี้หัวหน้าเจ้ายังช่วยคลี่คลายปัญหาในใจเรื่องพ่อของเส้นหยวนด้วย โดยอนุญาตให้เส้นหยวนลาสิกขาไปทำตามความปรารถนาของพ่อเป็นครั้งสุดท้าย

“ ในรายงานสรุปเรื่องคุณเป็นฝ่ายขวาก็มีเขียนไว้ไม่ใช่หรือ...ความตั้งใจที่จะทำเพื่อพ่อคือ เขียนประวัติของพ่อลงบนป้ายหลุมศพ...ผมคิดว่า กลับไปตั้งป้ายหลุมศพให้เขา...คนเรือแก่ ๆ คนหนึ่งทำมาหากินที่ต่างประเทศมาหลายปี ความปรารถนาเล็ก ๆ ของ

เขา...ผมจะอนุมัติให้คุณลาจได้เป็นกรณีพิเศษ...พรุ่งนี้คุณแปลเอกสารให้เสร็จ ไม่ยาว
หรอก มะรินนี่ก็ออกเดินทาง ผมจะไปส่งคุณ ให้หวังชวนเตรียมรถไว้” (หน้า 185-186)

การแสดงออกทั้งคำพูดและการกระทำของหัวหน้าเจ้าล้านแสดงให้เห็นความห่วงใยและความเข้าใจ
เส้นหยวนอย่างใจจริง ซึ่งช่วยให้ปัญหาต่าง ๆ ของเส้นหยวนได้รับการแก้ไขและคลี่คลายได้ในที่สุด

ตัวละครทั้งสี่กลุ่มข้างต้นเป็นตัวแทนกลุ่มคนที่มีสถานะและตำแหน่งที่ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นคนงาน รุ่นพี่
มหาวิทยาลัย นักวิจัยผู้เชี่ยวชาญ หรือหัวหน้าสถาบัน แต่สิ่งที่เหมือนกันคือ พวกเขาต่างก็ห่วงใยและใส่ใจเส้นหยวน
ผู้เขียนตั้งใจที่จะเลือกตัวแทนทั้งสี่กลุ่มนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ที่ว่าด้วย “โอกาสของชีวิต” ได้อย่างชัดเจนว่า ความ
ห่วงใยและ ใส่ใจของคนรอบข้างนั้นถือเป็นการให้โอกาสหรือทางออกบางอย่างให้แก่ชีวิตของคนที่กำลังเผชิญกับปัญหา
หรือวิกฤตของชีวิตได้เป็นอย่างดี ทำให้คนที่อยู่ในสถานะแห่งการหลบหนีหรือความถดถอยกลับรู้สึกอบอุ่นใจและมี
ความหวังในการใช้ชีวิตต่อไป

2. แก่นเรื่องที่ปรากฏในเรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》

แก่นเรื่อง หมายถึง แนวคิด ทักษะ หรือเจตนาารมณ์ของผู้เขียน แก่นเรื่องหรือแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสัมพันธ์กับ
โลกทัศน์ของนักเขียนที่สะท้อนผ่านโลก (ทัศน์) ของตัวละครข้างต้นเป็นอย่างดี โดยมีแนวคิด 2 ประการดังนี้

2.1 ชีวิตของคนมีทั้งทุกข์และสุข มีทั้งความเหงาและความอบอุ่น ในความเหงาจะมีความอบอุ่นใน
ความทุกข์จะมีความสุขได้ก็ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตของเราและคนรอบข้างเป็นสำคัญ แนวคิดนี้ได้สะท้อนผ่านชื่อเรื่องและ
ชีวิตของตัวละครเอก กล่าวคือ ชื่อเรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” ถือเป็นภาพรวมของเนื้อหา บรรยากาศ และอารมณ์
ของเรื่อง ชีวิตของตัวละครเอก “เส้นหยวน” ผู้เขียนสร้างให้เธอเป็นคนที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งรูปร่างหน้าตา ความรู้
ความสามารถ และคุณสมบัติทางด้านการเมือง “เธอสอบเข้ามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ปักกิ่งได้ตามความปรารถนาของ
พ่อ...เธอเป็นผู้หญิงที่สูงมาก...จัดได้ว่าเป็นคนที่หน้าตาสะสวย...เธออยู่ที่มหาวิทยาลัยเคยเป็นสมาชิกสันนิบาตยูวชน
คอมมิวนิสต์ มาก่อน จากนั้นก็เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ และตอนมาถึงก็เป็นนักวิจัย” (หน้า 165)

“การได้เข้าเป็นสมาชิกของพรรคคอมมิวนิสต์ต้องผ่านกระบวนการคัดเลือกและ
ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครอย่างละเอียดถี่ถ้วนและรอบคอบอย่างยิ่ง การได้รับเลือก
ให้เป็นสมาชิกพรรคแล้วนั้นย่อมเชื่อถือได้ว่าเป็นบุคคลที่ได้รับการกลั่นกรองมาแล้วว่าเป็นผู้
ที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีอุดมการณ์ มีความขยันหมั่นเพียรและเสียสละ
กล่าวคือเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติของพลเมืองที่ดีอย่างครบถ้วน” (รายวิชา PS335 การเมือง
ในประเทศคอมมิวนิสต์, 2564: 99)

ชีวิตของเส้นหยวนตลอดระยะเวลา 25 ปี ตั้งแต่เกิดจนเรียนจบมหาวิทยาลัยนั้นก็ถือว่าราบรื่น ไม่มี
ปัญหาเรื่องเรียน สุขภาพ หรือความเป็นอยู่ เธอเกิดที่เมืองเล็ก ๆ ริมชายฝั่งทะเลของประเทศมาเลเซีย แม่เสียชีวิตไปนาน
แล้ว (เธอจำตอนที่แม่เสียชีวิตไม่ได้) อย่างไรก็ตามช่วงวัยเด็กของเธออาจจะเหงาบ้าง เพราะส่วนใหญ่ก็จะเล่นคนเดียวทั้งวัน
ตอนเย็น ๆ ก็ออกไปนั่งที่ชายหาด มองทะเล และคอยพ่อที่ขับเรือยนต์ไปส่งสินค้ากลับมา เธออยู่กับพ่อที่มาเลเซียจนถึงชั้น
ประถม แล้วไปเรียนต่อชั้นมัธยมจนจบมหาวิทยาลัยที่จีน ทำให้เธอกับพ่ออยู่ห่างไกลกัน ชีวิตช่วงมัธยมจนถึง
มหาวิทยาลัยของเธอส่วนใหญ่จึงมีแต่ห้องพักเป็นเพื่อน

ในด้านการทำงาน หลังเรียนจบเธอก็ถูกส่งตัวมาทำงานเป็นนักวิจัยในสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การเกษตร

ด้วยลักษณะงานวิจัยทางการเกษตรต้องใช้ระยะเวลาในการทำงาน โดยเฉพาะการวิจัยพันธุ์ข้าว กว่าจะประสบความสำเร็จในการวิจัยพันธุ์ข้าวสักสายพันธุ์หนึ่งไม่ได้ได้มาโดยง่าย ต้องใช้เวลาหลายปีกว่าจะเป็นข้าวสายพันธุ์ใหม่ ชีวิตค่อนข้างเหงาและอ้างว้าง แต่ในความเหงานั้นก็มีความสุข ซึ่งสะท้อนผ่านคำพูดของตัวละคร “อาวโสจางหรือเจ้าเต๋าเถียน” ดังนี้

“ ‘การวิจัยเกษตรเป็นเรื่องการอยู่กับความเหงา เราต้องพึงใจกับความเหงาด้วย การปลูกข้าวเพื่อกำหนดสายพันธุ์ของข้าวได้อย่างแท้จริง กว่าจะประสบความสำเร็จต้องใช้เวลากี่ปี’

‘โดยปกติต้องใช้เวลา 8 ปี’

‘8 ปี ต่อมาระยะเวลาที่จะสั้นลง พืชเติบโตขึ้นปีละครั้งเดียว ใจร้อนไม่ได้ การวิจัยเกษตรอย่าคิดว่าจะประสบผลสำเร็จในเวลาสั้น ๆ ต้องอาศัยความต่อเนื่องและเวลาที่ยาวนาน เส้นทางยาวไกลมาก บนเส้นทางที่ทอดยาวสายนี้มีแต่ความเหงา เหงามากก็จริง แต่ก็มีความสุขในความเหงานั้น’ คำพูดของอาวโสจางทำให้เรารู้สึกประทับใจอย่างลึกซึ้ง” (หน้า 167)

หลังจากเส้นหยวนทำงานได้เกือบ 1 ปี ก็ต้องเผชิญปัญหาหรือความทุกข์ทนกับการถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวา แต่เส้นหยวนก็ยังรู้สึกอบอุ่นใจเพราะความห่วงใยและใส่ใจของคนรอบข้าง ตัวอย่างเช่น คำพูดของหัวหน้าเจ้า “ ‘ทำไมคุณผอมอย่างนี้ล่ะ’ ในใจของเส้นหยวนรู้สึกตื้นตัน ไม่มีใครถามเธอเรื่องนี้ตั้งนานแล้ว” (หน้า 182) และโอกาสของชีวิตที่หัวหน้าเจ้ามอบให้เธอ “เส้นหยวนจับมืออันอบอุ่นของเขา น้ำตาคลอเบ้า” (หน้า 184) และสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือเส้นหยวนได้รับรู้ “ความเป็นจริงของสรรพสิ่ง” และปรับวิธีคิดของตนโดยเริ่มแก้ปัญหาจากภายในจิตใจของตนเอง ทำให้ปัญหาหรือความทุกข์ทนที่เกิดขึ้นในชีวิตของเธอผ่านไปด้วยความสงบ

2.2 คนเราควรเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตด้วยสติและความสงบ ในหนังสือ “วรรณกรรมปักกิ่ง” 《北京文学》 ได้ตีพิมพ์เรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》 เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 22 เมษายน 1981 วังเจิงฉี (汪曾祺) กล่าวไว้ในคำนำ (汪曾祺, 2017) ว่า “แก่นเรื่องของนวนิยายผมส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องที่ไม่คาดคิด ด้วยเหตุนี้ผมเลยตั้งชื่อรวมผลงานครั้งแรกของผมว่า ‘เผชิญหน้า (กับสิ่งที่ไม่คาดคิด)’ 《邂逅》” แต่การเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดนั้น ผู้เขียนแนะนำว่า เราต้องตั้งรับอย่างมีสติและความสงบ แก้ปัญหาจากภายในความคิดและจิตใจของตนเองก่อน ซึ่งสอดคล้องกับโลกทัศน์ของผู้เขียนในด้าน “ความเป็นจริงของสรรพสิ่ง”

วังเจิงฉีเคยประสบความทุกข์ยาก เคยอยู่บนเส้นทางที่มีอุปสรรคขวากหนาม เคยถูกตราหน้าว่าเป็น “ฝ่ายขวา” และถูกส่งไปใช้แรงงานที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การเกษตรชาหลิงจื่อ (沙岭子) ในจางเจียโข่ว (张家口) ตั้งแต่ปลายปี 2501 จนถึงต้นปี 2505 ผ่านประสบการณ์ทางการเมืองในช่วงการปฏิรูปที่ดินและปฏิวัติวัฒนธรรม ในตอนต้นบทของเรื่อง “ตามกระแส” 《随遇而安》 ซึ่งเป็นผลงานของผู้เขียนได้กล่าวว่า “การที่เคยถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวาก็ถือว่าเป็นเรื่องโชคดี (ในสามโลก) ไม่งั้นชีวิตของผมก็คงน่าเบื่อ” (MATIN, 2018) จากข้อความนี้สะท้อนให้เห็นทัศนคติเชิงบวกและความเข้าใจสัจธรรมแห่งชีวิตของผู้เขียนได้เป็นอย่างดี

ทัศนะของผู้เขียนข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของจางจื่อปราชญ์แห่งลัทธิเต๋าที่กล่าวไว้ในบท “อิสฺรณ” (นิธิพันธ์ วิประวิทย์, 2562) ว่า “มนุษย์ที่แท้นั้นอัศจรรย์นัก แม้ทุ่งใหญ่ที่มีเพลิงไหม้ก็มิอาจทำให้รู้สึกร้อนได้ มหานทีที่มีแม่น้ำจับแข็งจนทั่วธารก็มิอาจส่งให้รู้สึกหนาวเย็นได้ แรงอุปนิสัยที่ผาแยกขุนเขา มหาวายุที่สั่นสะเทือนท้องสมุทร ล้วนมิอาจสร้างความหวั่นไหวให้ได้ บุคคลเยี่ยงนี้... กระทั่งตายหรือเป็นก็มิอาจทำให้ต้องหวั่นไหวเปลี่ยนแปลงตัวตนของตน” อาจกล่าวได้ว่า อิสฺรภาพของมนุษย์นั้นคือการปล่อยให้มนุษย์ได้เป็นมนุษย์ที่แท้และได้อยู่ร่วมกับธรรมชาติที่แท้จริง เน้นการอยู่และเห็นตามธรรมชาติที่เป็นจริงนั่นเอง

แก่นเรื่องที่นำเสนอแนวคิดเรื่องสัจธรรมของชีวิตและการเผชิญหน้ากับปัญหาของชีวิตอย่างมีสติและความสงบจึงสัมพันธ์กับโลกทัศน์ของนักเขียนที่สะท้อนผ่านโลกของตัวละครเอกและเพื่อนร่วมงานในสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การเกษตรอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจทัศนะด้านความเป็นจริงของสรรพสิ่ง ความเป็นจริงของชีวิต และโอกาสของชีวิตได้ลึกซึ้งมากขึ้น

3. ภาพสะท้อนสังคมในเรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》

ในเรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” ผู้เขียนได้สะท้อนภาพเหตุการณ์ทางการเมืองและปัญหาของสังคมจีนบางประการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ภาพสะท้อนเหตุการณ์ทางการเมือง ในเรื่องปรากฏเหตุการณ์สำคัญ 3 เหตุการณ์ ได้แก่ การปฏิรูปที่ดิน (土改) การรณรงค์การต่อต้านฝ่ายขวา (反右运动) และนโยบายก้าวกระโดดครั้งใหญ่ (大跃进) โดยผ่านประสบการณ์ของตัวละคร รวมถึงฉากและบรรยากาศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเรื่อง ผู้ศึกษาได้อาศัยการอ้างอิงข้อมูลจากภายนอก ตัวบทเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจภาพรวมของเหตุการณ์ดังกล่าวมากขึ้น

3.1.1 การปฏิรูปที่ดิน ในเรื่องปรากฏข้อความในสมุดบันทึกของตัวละคร “เสียนหยวน” ว่า “การปฏิรูปที่ดินปี 1951 หัวหน้าคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเป็นข้าราชการมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อมาถึงภาคใต้ เขาก็ไม่ค่อยรู้จักสภาพความเป็นอยู่ของคนเชื้อสายจีน เนื่องจากข้าราชการท้องถิ่นอยากเวนคืนบ้านหลังนั้นของพ่อ จึงเขียนว่า พ่อเป็นเจ้าของที่ดิน” (หน้า 173)

ในปี ค.ศ. 1949 พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจสังคมจากแบบศักดินาเจ้าที่ดินเป็นแบบสังคมนิยมหรือระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนรวมศูนย์สั่งการจากส่วนกลาง ทรัพย์สินและปัจจัยการผลิตรวมทั้งกำลังแรงงานของผู้ใช้แรงงานทั้งหมดเป็นทรัพย์สินของรัฐหรือทรัพย์สินส่วนรวม การปฏิรูปที่ดินทั่วประเทศเริ่มวันที่ 28 มิถุนายน 1950 พรรคคอมมิวนิสต์ได้ประกาศใช้กฎหมายปฏิรูปที่ดิน โดยมีเป้าหมายทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การปฏิรูปที่ดินสำเร็จลงประมาณปลายปี ค.ศ. 1952 (สมบัติ บุญคำเยื้อง, 2560: 220)

โครงการปฏิรูปที่ดินของพรรคมีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัดระบบเจ้าของที่ดินศักดินาในชนบท ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนยากจนให้ดีขึ้น และพัฒนาการผลิตทางการเกษตร เพื่อเป็นการปูทางไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมของจีนใหม่ มาตรการที่ใช้ในการปฏิรูปที่ดิน คือ ริบที่ดินของพวกราชาหรือเจ้าที่ดินและแจกจ่ายให้แก่ชาวนาที่ไม่มีที่ดินหรือมีไม่เพียงพอในการเพาะปลูก โดยคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินร่วมกับสมาคมชาวนาจะทำหน้าที่จัดประเภทที่ดิน ริบที่ดินและทรัพย์สิน จำแนก แจกจ่าย และแบ่งปันด้วยความเสมอภาคในการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดิน (รายวิชา EC396 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีน, 2564: 82-85)

ผลสืบเนื่องจากนโยบายการปฏิรูปที่ดินส่งผลกระทบต่อชีวิตของพ่อเสียนหยวนในช่วงระยะเวลาหนึ่งและตัวเสียนหยวนเองในเวลาต่อมา เนื่องจากการตีความหมายชนชั้นของคนตามมติการแบ่งชนชั้นของบุคคลในชนบทที่สำนักคณะรัฐมนตรีประกาศ ณ วันที่ 4 สิงหาคม 1950 ทำให้พ่อของเสียนหยวนถูกจัดเป็น “ราชาที่ดิน” หรือเจ้าของที่ดิน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เสียนหยวนเขียนข้อสงสัยและความไม่พอใจไว้ในสมุดบันทึก ถึงแม้ว่าปมปัญหานี้ได้รับการคลี่คลายและแก้ไขแล้วตอนที่เธอสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แล้วก็ตาม ดังความว่า “องค์กรสมาชิกพรรคมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เคยไปสำรวจที่บ้านเกิดของเธอ 2 ครั้ง เพื่อตรวจสอบข้อมูลของครอบครัวเธอ และเห็นว่า พ่อของเธอเป็นเพียงแค่ผู้เช่าที่ดินผืนเล็ก ๆ เท่านั้น คุณสมบัติของเธอจึงไม่มีปัญหาในการยื่นขออนุมัติการเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ของเธอ” (หน้า 173)

แต่ข้อความตอนหนึ่งใน “สมุดบันทึก” เล่มดังกล่าวกลับกลายเป็นหลักฐานที่ใช้กล่าวหาว่า

เส้นหยวนเป็นฝ่ายขวาในปี ค.ศ. 1958 อาจเป็นเพราะความขัดแย้งภายในจิตใจของเธอที่มีต่อความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ที่ “เธอได้วิเคราะห์ความสงสัยและความไม่พอใจในตอนนั้นแล้วสรุปว่า จุดยืนของตนเองยังไม่มั่นคง อุดมการณ์ที่มีต่อพรรคนั้นก็ไม่นึกแน่นพอ” (หน้า 173)

3.1.2 การรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวาของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ในเรื่องผู้เขียนได้บอกเล่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอก “เส้นหยวน” อย่างไม่ทันตั้งตัวว่า “จู่ ๆ เส้นหยวนก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวา เป็นเพราะอะไรละ?... อาจเป็นไปได้ว่าไม่มีเหตุผลอะไรหรอก เพียงแค่เพราะเธออยู่ที่สถาบันแห่งนี้ สถาบันวิจัยที่เป็นที่รวมของกลุ่มปัญญาชนผู้มีความรู้ ไม่ว่าจะยังงี้ก็ต้องจับฝ่ายขวาสักคนสองคนให้ได้ ถึงจะจบภารกิจตามคำสั่งได้ ทั้งยังผ่านความเห็นชอบของผู้ใหญ่ที่เห็นว่า การที่เธอเป็นฝ่ายขวานั้นเหมาะสมที่สุด” (หน้า 171-172)

การรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวาของพรรคคอมมิวนิสต์จีนเริ่มต้นในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 1957 นับเป็นปฏิบัติการต่อต้านการรณรงค์บุปผาทั้งร้อย (百花齐放) ที่เพิ่งประกาศอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 1957

ในปี ค.ศ. 1956-1957 เหมาเจ๋อตง (毛泽东) ประกาศเปิดฤดูกาลแห่งการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานที่ผ่านมาของพรรคคอมมิวนิสต์อย่างสร้างสรรค์ เขาประกาศว่า “ขอให้บุปผาทั้งร้อยบานสะพรั่งพร้อมกัน” และ “ขอให้สำนักคิดทั้งร้อยประชันกันขับขาน” เขาหวังว่าจะได้รับความคิดเห็นจากบรรดาปัญญาชนในเชิงที่นุ่มนวล แต่กลับเกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์และต่อต้านรัฐบาลอย่างรุนแรงจากกลุ่มต่าง ๆ เหมาเจ๋อตงจึงประกาศว่า กลุ่มคนที่เคลื่อนไหวหรือร่วมรณรงค์บุปผาทั้งร้อย (百花齐放) เป็น “ฝ่ายขวาจัด” เลยเกิดการรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวาของพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้นเพื่อปฏิบัติการปราบปรามหรือ “กวาดล้าง” อย่างฉับพลัน ในครั้งนี้มีปัญญาชนที่ตกเป็นเหยื่อหรือผู้ถูกกระทำถึง 300,000 คนที่ถูกประณาม ประจาน และถูกส่งไปใช้แรงงานหรือ “ให้การศึกษาใหม่” หรือถูกเนรเทศไปยังพื้นที่ห่างไกลในประเทศ (Mitter, 2019: 292-293)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้บรรยายถึงกระบวนการลงโทษฝ่ายขวาโดยละเอียด ไม่ว่าจะเป็นการตีตบท้ายประกาศขนาดใหญ่ การประชุมเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ฝ่ายขวา หรือการใช้แรงงาน ซึ่งผู้เขียนได้ข้อมูลเหล่านี้มาจากประสบการณ์ส่วนตัวหลังจากที่ผู้เขียนถูกตัดสินว่าเป็นพวกฝ่ายขวาก็ถูกส่งตัวไปใช้แรงงานที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การเกษตรในเมือง จางเจียโข่ว มณฑลเหอเป่ย์เป็นเวลา 3 ปี โดยผู้เขียนได้บรรยายผ่านฉากและบรรยากาศในเรื่องรวมถึงถ่ายทอดผ่านอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเอก

“กำแพงด้านนอกของคลังเก็บเมล็ดพันธุ์ซึ่งตั้งอยู่กลางสถาบัน มีประกาศติดอยู่หลายฉบับ ประกาศเหล่านั้นเขียนด้วยอักษรตัวใหญ่ว่า ‘ขับไล่การโจมตีอย่างรุนแรงของ ‘เส้นหยวน’ ผู้คัดค้านพรรคคอมมิวนิสต์’ ‘ห้ามเส้นหยวนพูดให้ร้ายผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์’ ‘คำสารภาพของผู้คัดค้าน---คัดลอกมาจากสมุดบันทึกของเส้นหยวน’ ‘ปลดตรงขาวของสถาบันวิจัยการเกษตรออก’ ‘ลอกเปลือก (นอก) ที่สร้างทำเป็นบริสุทธิ์และสูงส่งของเส้นหยวน’...” (หน้า 173-174)

“มีอยู่ครั้งหนึ่ง เธอมองเห็นข้อความในแผ่นป้ายที่แปะอยู่ที่สถานีรถไฟเขียนว่า “ห้าทรชน” เธอรู้สึกไม่สบายใจขึ้นมา” (หน้า 177)

ป้ายประกาศตัวอักษรใหญ่ (大字报) เป็นโปสเตอร์ที่เขียนด้วยตัวอักษรขนาดใหญ่ที่ติดไว้บนผนังหรือกำแพง นับเป็นเครื่องมือทางการเมืองรูปแบบหนึ่งซึ่งได้รับความนิยมตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950-1980 เป็นวิธีการหลักที่กลุ่มต่อต้านฝ่ายขวาของพรรคคอมมิวนิสต์จีนใช้แสดงความโกรธแค้นต่อ “ฝ่ายขวา” หรือ “เหยื่อ” (Mitter, 2019: 338-339)

นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้ถ้อยคำที่รุนแรง ความรุนแรงทางภาษาเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงทางกายภาพได้ รวมทั้งมักปรากฏการใช้สัญลักษณ์และคำที่มีความหมายเฉพาะบางคำ เช่น สัญลักษณ์ “ธงขาว” หมายถึง ขนชั้นนายทุนหรือผู้ต่อต้านพรรคคอมมิวนิสต์ คำว่า “ห้าทรวง” เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มคนห้าประเภท ได้แก่ เจ้าของที่ดิน คนร่ำรวย คนคัดค้านการปฏิวัติ อาชญากร และฝ่ายขวา

“คำวิจารณ์ของแต่ละคนมีหลายรูปแบบ ทุกคนเขียนหัวข้อตามความคิดของตนเอง หวังจั่วหัวตะโกนด่าและระเบิดอารมณ์ใส่ด้วยความรังเกียจอย่างรุนแรงเหมือนในละคร บางคนหยิบยกเอาเรื่องเล็ก ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องหรือความคับข้องใจส่วนตัวที่เธอไม่เคยรู้มาเขียนเป็นบทพูดขนาดยาว บางคนก็พูดถึงปัญหาการเมืองโลกทัศน์ และจุดยืนที่ร้ายแรงของตุรเกเนฟ (Turgenev) หรือเรปิน (Repin) กระทั่งมังล้าหน้าสีขาวของเธอก็ถูกลากเข้ามาเกี่ยวข้อง แม้กระทั่งหน้าตาและท่าทางการเดินของเธอก็ยังถูกวิพากษ์วิจารณ์เลย

เขียนรายงานซ้ำแล้วซ้ำเล่า ฟังคำวิจารณ์นับครั้งไม่ถ้วนในสภาพที่ไม่สามารถคัดค้านหรือปกป้องตัวเองได้ อดทนต่อการดูหมิ่นที่หยาบคายและน่าอับอาย” (หน้า 174-175)

“การวิพากษ์วิจารณ์” เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหา “ยอมรับผิด” มักจะทำให้ดูราวกับตั้งอยู่บนการตรวจสอบเอกสารที่เขียนขึ้นโดยผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้เกี่ยวข้องกับผู้ถูกกล่าวหาอย่างละเอียดถี่ถ้วน หากแต่การตีความเอกสารเหล่านั้นก็ไม่ได้ยึดถือเคร่งครัดกับบริบทหรือความหมายเท่าใดนัก (Mitter, 2019: 322)

“ข้อสรุปของเส้นหยวนมีมติออกมาแล้วว่า เธอเป็นฝ่ายขวาสามัญ ก็ให้ใช้แรงงานที่สถาบันแห่งนี้ต่อไป” (หน้า 176)

การลงโทษฝ่ายขวาด้วยวิธีการประณามและประจานผ่านป้ายประกาศ การวิพากษ์วิจารณ์ซ้ำแล้วซ้ำเล่า และการใช้แรงงานเหล่านี้นับเป็นกลวิธีที่ทำให้ “ผู้ (ถูกกล่าวหาว่า) กระทำผิด” หดแรงแท้งกายและใจ จนอาจทำให้เกิด “รอยแผลในใจ” ของผู้ถูกกระทำไปชั่วชีวิตได้

ผลจากเหตุการณ์การรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวาของพรรคคอมมิวนิสต์จีนยังสร้างปมปัญหาในใจของเส้นหยวนเรื่องความรู้สึกผิดต่อพ่อด้วย เนื่องจากในช่วงเวลาที่เธอถูกลงโทษ ทำให้เธอไม่มีโอกาสได้ไปเยี่ยมพ่อตอนป่วยหนัก น้ำสงจดหมายมาบอกเธอว่า พ่อของเธอป่วยเป็นโรคถุงลมโป่งพอง พ่อกลับมาจีนเพื่ออยากเจอหน้าเธอเป็นครั้งสุดท้าย แต่เลขาธิการหูไม่อนุญาตให้เธอลาจิจ สัปดาห์หนึ่งผ่านไป น้ำก็ส่งโทรเลขมาให้อีกฉบับหนึ่งแจ้งว่า พ่อของเธอเสียชีวิตแล้ว

“เธออยากจะขอโทษพ่อจริง ๆ พ่อเหนื่อยมาตลอดทั้งชีวิต ตอนนี้เขาตายแล้ว เธอรู้สึกว้าวุ่นใจกับความเจ็บป่วยและการตายของพ่อเป็นเพราะเธอ เธอยังไม่ได้เล่าประสบการณ์หลายปีที่ผ่านมาให้พ่อฟังเลย แต่เธอก็รู้สึกว้าวุ่นใจว่าพ่อจะรับรู้ได้ เธอคิดว่า วาระสุดท้ายในชีวิตของพ่อกับเหตุการณ์ที่เธอถูกกล่าวหาว่าเป็นฝ่ายขวาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กันโดยตรง” (หน้า 185)

ปมความรู้สึกผิดในใจของเส้นหยวนนี้ได้รับการคลี่คลายในช่วงท้ายเรื่อง เพราะหัวหน้าสถาบันวิจัยคนใหม่ได้ช่วยให้เธอได้ทำตามความปรารถนาของพ่อ ซึ่งก็คือได้เขียนประวัติของพ่อลงบนป้ายจารึกที่ตั้งไว้หน้าหลุมศพ เพื่อให้ชนรุ่นหลังรู้ว่าพ่อของเธอขยันทำมาหากินเพื่อครอบครัวมาตลอดทั้งชีวิต

3.1.3 นโยบายก้าวกระโดดครั้งใหญ่ของจีน ในเรื่องผู้เขียนบรรยายเหตุการณ์นี้โดยใช้ข้อความสั้น ๆ เหมือน “รายงานข่าว” ซึ่งเป็นรูปแบบการเขียนที่เรียกว่า “วรรณกรรมรายงาน” (reportage literature) มีลักษณะเป็นการเขียนรายงานบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้นหรือเพิ่งเกิดขึ้นได้ไม่นาน (Mitter, 2019: 380) ดังความว่า

“สภาพสังคมในระยะเวลา 3 ปีนี้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นมากมาย ปี 1958-1959 เป็นสองปีแห่งนโยบายการก้าวกระโดดครั้งใหญ่ โดยเร่งการผลิตให้เป็นสองเท่าจากที่ตั้งไว้ในแผน ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชราคาแพง ปลุกแต่งกวาขนาดใหญ่ที่มีความยาวเกือบ 80 เซนติเมตรแล้วแช่ฟอร์มาลินเก็บไว้ในกล่องแก้วที่ทำขึ้นเป็นพิเศษ ทำให้อุ่นขาว 2 พวงกลายเป็น 1 พวง ฉีดกลูโคสให้อุ่น เอาสเปิร์มของวัวฉีดใส่หมูตัวเมีย โดยหวังว่าจะเกิดอะไรที่เป็นเหมือนกิเลน...” (หน้า 178)

นโยบายก้าวกระโดดครั้งใหญ่ในช่วงปี ค.ศ. 1958-1962 เป็นแนวคิดของเหมาเจ๋อตง เขายึดมั่นต่อการปฏิวัติชนบทและการสร้างผลผลิตการเกษตร เกษตรกรรมเริ่มมีประสิทธิภาพตั้งแต่ปี 1949 เป็นต้นมา ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีการดำเนินนโยบายปฏิรูปที่ดินอย่างจริงจัง เหมาเจ๋อตงปรับโครงสร้างพื้นที่ชนบท ส่วนใหญ่ให้กลายเป็นระบบนารวมหรือการทำนารวมขนาดใหญ่ จัดตั้งคอมมูนประชาชนซึ่งเป็นหน่วยบริหารที่ใหญ่โตมากขึ้น เพื่อเร่งการผลิตและเพิ่มผลผลิตเป็นทวีคูณ

ในช่วงแรกคำสัญญาของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ว่า ศักยภาพการผลิตอาหารจะเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลทำให้เกิดคำขวัญต่าง ๆ เช่น “กินให้มากเท่าที่จะกินได้ เพื่อทุ่มเทให้การผลิตอย่างเต็มที่” ผู้คนทั้งหลายจึงบริโภคข้าวและเนื้อกันในปริมาณมหาศาล ซึ่งปกติแล้วเป็นอาหารที่จะเก็บตุนไว้สำหรับฤดูที่ขาดแคลนหรือเพื่อประทังในยามที่เกิดภัยธรรมชาติ

เหมาเจ๋อตงยังส่งเสริมให้ประชาชนผสมผสานอุตสาหกรรมสมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน แนวคิดนี้ทำให้เกิดโครงการ “เตาหลอมหลังบ้าน” ซึ่งมีเป้าหมายให้ชุมชนชาวนาผลิตเหล็กคุณภาพระดับอุตสาหกรรมจากเตาหลอมในบ้าน แต่เหล็กที่ได้กลับกลายเป็นของไร้ประโยชน์ ชาวบ้านถูกสั่งให้ผลิตตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยไม่ต้องคำนึงว่าผลผลิตนั้นจะใช้งานได้หรือไม่ (Mitter, 2019: 299-304)

นอกจากเหมาเจ๋อตงจะสนับสนุนแผนการปฏิวัติชนบทแล้วรัฐบาลของเขาก็กังสนใจความเป็นสมัยใหม่ด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มังงานนิทรรศการแสดงการก่อสร้างสะพานและทางรถไฟโดยรัฐบาลคอมมิวนิสต์ที่กรุงปักกิ่งในปี ค.ศ. 1958 มีการสวนสนามครั้งใหญ่ในงานฉลองครบรอบ 10 ปีของการปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 1959 (Mitter, 2019: 300-301) เหตุการณ์ดังกล่าวปรากฏในเรื่องเพียงข้อความสั้น ๆ ว่า “ดาวเทียมบินขึ้นฟ้า ผู้นำออกประกาศให้พลเมืองกล้าคิดกล้าทำ เฉลิมฉลองทุกวันให้เหมือนวันตรุษจีน...เลขาธิการหู หวังจาหู่ยุ่งมาก ประกาศข่าวดี แนะนำประสบการณ์ เปิดนิทรรศการ” (หน้า 178)

เทคโนโลยีอวกาศ “ดาวเทียมบินขึ้นฟ้า” ก็มีบทบาทสำคัญในวาทกรรมการเมืองของยุคนั้นถือเป็นตัวแทนของความทันสมัยทางวิทยาศาสตร์

จุดเริ่มต้นของความพยายามมุ่งสู่อวกาศของจีนนั้นมาจากปณิธานของเหมาเจ๋อตงที่ได้เห็นยานสปุตนิก-1 ดาวเทียมดวงแรกของโลกจากสหภาพโซเวียตที่ส่งออกไปโคจรรอบโลกได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1957 จึงตั้งเป้าหมายว่าจีนต้องส่งยานอวกาศสักลำออกไปนอกโลกให้ได้ หลังจากนั้นเหมาเจ๋อตงจึงสั่งเดินหน้าโครงการสำรวจอวกาศของจีนทันที โดยใช้ชื่อว่า “Project 581” ในปี ค.ศ. 1958 โดยมีเฉียน สเวียเจิน (钱学森) เป็นผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศแห่งชาติจีน ตอนแรกเหมาเจ๋อตงต้องการเร่งพัฒนาดาวเทียมของจีนสู่อวกาศให้ทันภายในปี ค.ศ. 1959

เพื่อฉลองครบรอบ 10 ปีแห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ยังไม่สำเร็จ ทำได้เพียงการทดลองปล่อยจรวดส่งหนูขาวออกไปนอกชั้นบรรยากาศเท่านั้น (The States Times, 2564)

แต่อย่างไรก็ตาม นโยบายก้าวกระโดดครั้งใหญ่กลับกลายเป็นภาพลวงที่นำไปสู่หายนะ มีการส่งออกธัญพืชที่เป็นผลผลิต “ส่วนเกิน” ไปยังสหภาพโซเวียต แต่เป็นการเก็บเกี่ยวที่มีประสิทธิภาพต่ำและใช้เทคนิควิธีที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้เกิดวิกฤตขาดแคลนอาหารอย่างสาหัส ผลพวงจากนโยบายก้าวกระโดดนี้ทำให้เกิดหุบภัยครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์จีนและมนุษยชาติ ในช่วงปี ค.ศ. 1958-1961 เกิดภาวะอดอยากทั่วประเทศจีน มีผู้เสียชีวิตมากถึง 30 ล้านคน (Mitter, 2019: 303) ในเรื่องผู้เขียนสรุปเหตุการณ์สั้น ๆ ว่า “ในที่สุดทุกคนก็หันมาวิจัยอาหารแทนวิจัยสาหร่าย คอเรลลาและเนื้อสัตว์เทียม เพราะว่าทุกคนหิว” (หน้า 178)

เนื้อหาตอนหนึ่งในเรื่อง “แครปเนย” 《黄油烙饼》 ซึ่งเป็นผลงานของผู้เขียนได้สะท้อนถึงภาวะความอดอยากและหิวโหยของผู้คนที่มีการปฏิบัติตามนโยบายก้าวกระโดดครั้งใหญ่ โดยได้นำเสนอเรื่องราวของครอบครัวเซียวเจิง (萧胜) ที่คุณย่าของเซียวเจิงเสียชีวิตเพราะความหิว ดังความว่า “เขารู้ ย่าของเขาตายเพราะความหิว คนเราไม่ได้ตายเพราะความหิวในทันที แต่จะค่อย ๆ อดอยากจนตาย” (知乎专栏, 2021) ข้อความนี้สร้างความสะเทือนใจให้แก่ผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้อ่านจะเข้าใจภาพสะท้อนสังคมที่ผู้เขียนอ้างถึงได้ ก็ต้องอาศัยบริบททางสังคมและการเมืองในช่วงสมัยดังกล่าวมาช่วยในการตีความ อันจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจ “สาร” และมุมมองเชิงวิพากษ์นโยบายของผู้เขียนได้ชัดเจนมากขึ้น

3.2 ภาพสะท้อนปัญหาของสังคมจีน ในเรื่องปรากฏปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจีนบางประการ ได้แก่ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจในพรรคคอมมิวนิสต์จีน ปัญหาผลผลิตทางการเกษตร และปัญหาละเมิดสิทธิสตรี โดยผู้เขียนสะท้อนปัญหาผ่านการบรรยายถึงพฤติกรรมของตัวละครและการเลือกใช้มุมมองการเล่าเรื่องแบบไม่ปรากฏตัว ผ่านการแนะนำตัวละครและพฤติกรรมของตัวละคร ผ่านภาพในป้ายประกาศ รวมถึงการนำเสนอพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเอง

3.2.1 ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจในพรรคคอมมิวนิสต์จีน

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจในพรรคคอมมิวนิสต์จีน ผู้เขียนสะท้อนผ่านการบรรยายถึงพฤติกรรมของตัวละครผู้มีตำแหน่งหน้าที่ระดับสูงในพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างตรงไปตรงมา ดังตัวอย่าง

“คนหนึ่งชื่อ หูจื้อชู เป็นเลขาธิการสาขา ส่วนอีกคนชื่อ หวังจ้าวหู เป็นหัวหน้ากลุ่มที่สาขาพรรคเป็นคนแต่งตั้ง

หูจื้อชูเป็นเลขาธิการประจำสาขา พนักงานและคนงานล้วนเรียกเขาว่า ‘เลขาธิการหู’ ช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา วัน ๆ เขาไม่ได้ทำอะไร อยากทำอะไรก็ทำ...ไปเที่ยวป่ากับเพื่อนสนิท ตัดไม้ ทุบก้อนดิน เล่นไล่จับกันอย่างสนุกสนาน คำว่าหยอกล้อเล่นกัน ถ้าเล่นก็จะเล่นกันเกือบครึ่งวันเหมือนเด็กเล็กสองคน...เขาเป็นคน ขี้เหล้า ทุกมื้อจะขาดเหล้าไม่ได้ ในสถาบันแห่งนี้มีโรงเหล้า ทุกวันหลังจากกลั่นเหล้าเสร็จแล้ว จะเห็นเขาถือเหล้าขวดใหม่ 2 ขวด มือถือข้างละ 1 ขวด ขวดละ 2 ตำลึง เดินจากโรงเหล้าไปถึงห้องพักของเขาเสมือนหนึ่งว่าโลกนี้มีแต่เขากับเหล้า” (หน้า 170)

“ในสถาบันมีช่างไม้แก่คนหนึ่งเป็นคนที่ชอบพูดแปลก ๆ เช่น มีคนถามเขาว่าได้เงินเดือนเท่าไร เขาจะตอบว่า ได้เงินเท่ากับราคาน้ำส้มสายชู 1 ขวด มีคนไปรายงานหัวหน้า หัวงิ้วหัวเห็นว่า นี่เป็นคำพูดที่ฝ่าฝืนพรคคอมมิวนิสต์ เสนอให้เปิดประชุมเพื่อขอมติ” (หน้า 171)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังเลือกใช้มุมมองการเล่าเรื่องแบบไม่ปรากฏตัวมาตั้งคำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อวิพากษ์หรือเสียดสีพฤติกรรมกรรมการทุจริตคอร์รัปชันและการใช้อำนาจตามอำเภอใจโดยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจในพรรคคอมมิวนิสต์จีน ดังตัวอย่าง

“เพราะเธอแสดงความคิดเห็นว่ากลุ่มคนงานไม่พอใจการกระทำของเลขาธิการหูที่เอาเหล่าจากโรงเหล้าไป ไม่แบ่งแยกผลประโยชน์ส่วนรวมกับส่วนตัว จึงได้รับผลสะท้อน ?

หรือเพราะเธอรายงานว่เลขาธิการของกระทรวงเกษตรคนหนึ่งเรียกเอาหน้าดินที่ปลูกกุยช่ายผืนหนึ่งจากสถาบัน แล้วเอาไปปลูกในบ้านของเขา ถึงแม้ไม่มีค่าวดอะไร แต่ถ้าข้าวถูกเผยแพร่ออกไปก็จะเป็นเรื่องร้ายแรง คนงานพูดว่า นี่เป็นเรื่องทุจริตไม่ใช่หรือ ?” (หน้า 172)

การใช้กลวิธีสะท้อนปัญหาผ่านการบรรยายถึงพฤติกรรมของตัวละครอย่างตรงไปตรงมาและการเลือกใช้มุมมองการเล่าเรื่องแบบไม่ปรากฏตัวมาตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ ล้วนทำให้ผู้อ่านสามารถตีความจากตัวบทที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารได้โดยง่าย

การที่ผู้เขียนนำเสนอภาพลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของตัวละคร “เลขาธิการหูหรือหูจื่อซู” และ “หัวงิ้วหัว” เพื่อเป็น “ภาพแทน” ของเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจที่ประพฤติตนขัดต่อหลักการของสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการไม่ให้คุณค่าและความสำคัญกับคนที่มีความรู้ ความสามารถ การไม่ศึกษาหาข้อมูลความรู้ ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ อาศัยแค่สถานการณ์หรือบริบทรอบตัวและวาทศิลป์ การไม่ปฏิบัติงานและไม่รับผิดชอบงานตามหน้าที่อย่างเต็มที่ การปฏิบัติต่อคนอื่นอย่างไม่เท่าเทียม หรือการไม่ให้ความสำคัญกับ “หัวใจ” ของคน

3.2.2 ปัญหาผลผลิตด้านการเกษตร

ข้าวถือเป็นอาหารหรือธัญพืชหลักของชาวจีน ในช่วงปี ค.ศ. 1958-1959 จีนประสบปัญหาขาดแคลนอาหารหรือธัญพืช เกิดภาวะอดอยากทั่วประเทศจีน ได้คร่าชีวิตคนไปถึง 30 ล้านคน คิดเป็น 1 ใน 20 ของประชากรในชนบท (Mitter, 2562: 303) ผู้เขียนได้สะท้อนปัญหาผลผลิตด้านการเกษตร โดยเฉพาะปริมาณผลผลิตข้าวฟ่างตกต่ำ โดยผ่านการแนะนำตัวละครและพฤติกรรมของตัวละครอย่างตรงไปตรงมา ตัวอย่างเช่น

“จุ่นเกอเออร์หลี่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านข้าวฟ่าง เขารู้จักเกษตรกรที่ปลูกข้าวฟ่างเก่ง ๆ ในหลายอำเภอ ข้าวฟ่างเป็นพืชที่มีปริมาณผลผลิตต่ำ แต่คนแถวนี้นิยมทานข้าวฟ่าง ความคาดหวังร่วมกันของพวกเขาก็คือ ทำให้ปริมาณผลผลิตข้าวฟ่างมากขึ้น จุ่นเกอเออร์หลี่มักจะไปลงพื้นที่ในชนบท เกษตรกรที่ปลูกข้าวฟ่างก็จะมาหาเขาเสมอ แล้วก็มานั่งคุยกันจนเต็มห้องเขา” (หน้า 168)

“หัวหน้าเจ้าเห็นว่าในห้องของจุ่นเกอเออร์หลี่จัดมานั่งไว้หลายตัว ก็รู้ว่าเพื่อนเกษตรกรที่ประสบปัญหาผลผลิตข้าวฟ่างตกต่ำเหล่านั้นจะมา หัวหน้าเจ้าก็จะอยู่ต่อเพื่อฟังการประชุมของพวกเขาหลายชั่วโมง” (หน้า 180)

ภาพสะท้อนปัญหาผลผลิตด้านการเกษตรเป็นสภาพปัญหาของเกษตรกรทางภาคเหนือ
เนื่องจากมีภูมิอากาศที่หนาวและแห้งแล้ง ชาวจีนทางตอนเหนือจึงนิยมปลูกและปลูกข้าวฟ่างและข้าวสาลีเป็นส่วนใหญ่

3.2.3 ปัญหาการละเมิดสิทธิสตรี

ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นปัญหาการละเมิดสิทธิสตรีโดยผ่านภาพการ์ตูนล้อเลียนในป้ายประกาศ
ขนาดใหญ่ที่เป็นรูปแบบการรณรงค์ต่อต้านฝ่ายขวาวิธีหนึ่ง และผ่านการนำเสนอพฤติกรรมและความรู้สึกนึกคิดของตัว
ละครเอก “เสิ่นหยวน” ซ้ำหลายครั้ง กลวิธีการนำเสนอภาพซ้ำดังกล่าวจะทำให้ผู้อ่านรับรู้ได้ชัดเจนว่า “เสิ่นหยวน” ได้ตก
เป็นเหยื่อจากการประณามของสังคมและวัฒนธรรมการปกครองแบบชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย

“มีภาพการ์ตูนรูปหนึ่งวาดรูปผู้หญิงคนหนึ่งกำลังก้มหัวคุกเข่าต่อหน้าเจียง
ไคเช็ค ผู้หญิงคนนั้นใส่แต่เสื้อในและกางเกงในสามเหลี่ยม นี่คือฝีมือของหวังจ้าวหู่
เมื่อเธอมองเห็นภาพการ์ตูนที่ใส่เสื้อในและกางเกงในสามเหลี่ยมรูปนั้น เธอแทบจะ
เป็นลม ล้มทั้งยืน...ตั้งแต่ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ เธอก็เปลี่ยนเวลาล้างหน้าไปเป็นตอน
ดึก เพราะว่าภาพการ์ตูนที่เลวร้ายรูปนั้นติดอยู่ที่กำแพงข้างบ่อ” (หน้า 174-175)

ภาพการ์ตูนล้อเลียนผู้หญิงที่มีสภาพใส่เสื้อผ้าน้อยชิ้นถือเป็นภาพสะท้อนปัญหาละเมิดสิทธิสตรี
และการคุกคามทางเพศอย่างเห็นได้ชัด

ภาพสะท้อนเหตุการณ์ทางการเมืองและปัญหาของสังคมจีนบางประการข้างต้นแสดงให้เห็น
การทบทวนและวิพากษ์วิจารณ์ข้อผิดพลาดทางการเมือง นโยบายหรือแนวทางปฏิบัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เกิดขึ้น
ในช่วง ค.ศ. 1951-1962 ความผิดพลาดเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อชีวิตและจิตใจของผู้คนทั่วไป โดยผู้เขียนให้ตัวละคร
“เสิ่นหยวน” เป็นภาพแทนของคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและเป็นเสมือน “เงา” ของผู้เขียนที่นำความทรงจำหรือ
ประสบการณ์ส่วนตัวบางส่วนมานำเสนอและถ่ายทอดให้ผู้อ่านได้รับรู้ และตระหนักถึงปัญหาที่มีอยู่ รวมทั้งแนะแนว
ทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยสติและการปรับมุมมองหรือวิธีคิด

สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์และตีความเรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” 《寂寞和温暖》ของวังเจิงฉี (汪曾祺)
วรรณกรรมแนวทบทวนแบบ “เรื่องแต่งแฝงเรื่องจริง” (นฤมิตร สอดสุข, 2551: 119) โดยอาศัยตัวบทในการวิเคราะห์
กลวิธีการแต่งและอ้างอิงข้อมูลภายนอกตัวบท ทำให้เห็นโลกทัศน์ของนักเขียนที่ว่าด้วย “ความเป็นจริงของสรรพสิ่ง”
“ความเป็นจริงของชีวิต” และ “โอกาสของชีวิต” ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดของเรื่องที่ว่าชีวิตของคนมีทั้งทุกข์และสุข มีทั้งความ
เหงาและความอบอุ่น ในความเหงาจะมีความอบอุ่น ในความทุกข์จะมีความสุขได้ ก็ขึ้นอยู่กับวิธีคิดของเราและ
คนรอบข้างเป็นสำคัญ กับแนวคิดที่ว่าคนเราควรเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตด้วยสติและความสงบ ตลอดจน
ภาพสะท้อนเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญ 3 เหตุการณ์ ได้แก่ การปฏิรูปที่ดิน การรณรงค์การต่อต้านฝ่ายขวา และ
นโยบายก้าวกระโดดครั้งใหญ่ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจีนบางประการ ได้แก่ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและการใช้
อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่หรือผู้มีอำนาจในพรรคคอมมิวนิสต์จีน ปัญหาผลผลิตทางการเกษตร และปัญหาละเมิด
สิทธิสตรี ผู้เขียนใช้มุมมองการเล่าเรื่องแบบไม่ปรากฏตัวและมุมมองแบบรับรู้เฉพาะความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเอก ฉาก
และบรรยากาศในสถาบันที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถาบันและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป

เรื่อง “ความเหงาและความอบอุ่น” ผู้เขียนจบเรื่องแบบสุขนานุกรม จบด้วยความสุข ความอบอุ่น และ
ความหวัง แนวการเขียนลักษณะนี้เรียกได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ของวังเจิงฉี (汪曾祺) ซึ่งผู้เขียนเคยเขียนในบทกวีบทหนึ่งไว้ว่า
“โลกส่งต่อความอบอุ่นเล็ก ๆ” เขาคิดว่า ในฐานะนักเขียนคนหนึ่งควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างสร้างสรรค์ ทำให้

ผู้อ่านมีความสุข มีสุขภาพดี พัฒนาตนเอง เพิ่มความมั่นใจในการใช้ชีวิต (澎湃新闻, 2021) และวรรณกรรมแนวทบทวนเรื่องนี้ทำให้ผู้อ่านสัมผัสได้ถึงความสุข ความอบอุ่น และความหวัง รวมทั้งสะท้อนให้เห็นมิติความเป็นมนุษย์ในความเหงาและความงดงามของความอบอุ่นได้เป็นอย่างดี อันจะช่วยให้คนเราเข้าใจสัจธรรมของชีวิต และกล้าที่เผชิญกับความไม่จริงอย่างมีสติ ตลอดจนพร้อมที่จะดำเนินชีวิตต่อไปด้วยความหวัง

เอกสารอ้างอิง (References)

- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2550). “มอง” เรื่องให้ “เห็น” ภาพ: ภาพสะท้อนสังคมและโลกทัศน์ของนักเขียนจากเรื่องสั้น ยุควิกฤติเศรษฐกิจ. นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- คณะกรรมการสืบค้นประวัติศาสตร์ไทยในเอกสารภาษาจีน สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2543). **เกณฑ์การถ่ายทอดเสียงภาษาจีนแมนดารินด้วยอักษรวิไทย**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โชติช่วง นาดอน. (2549). **ปราชญ์จีนเรียกร้องฟ้า**. <<https://www.mgonline.com>>. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564.
- นฤมิตร สอดสุข. (2551). “ผีเสื้อ” และ “เมฆหินน้ำไหล” : นวนิยายฉายภาพเปรียบสังคมจีน “ยุคปฏิวัติวัฒนธรรม” กับ “ยุคสี่ทันสมัย.” วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, 13(1) เดือนเมษายน-สิงหาคม, 115-134.
- นิธิพันธ์ วิประวิทย์. (2562). **จวงจื่อ-เสรีนิยมฉบับจีนโบราณ**. <<https://posttoday.com>>. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2564.
- ปรียากร บุญธรรม. (2564). **ผลงานนวนิยายของนักประพันธ์หญิงชาวจีนที่มีการเผยแพร่ในประเทศไทยในปี 1996-2016**. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 14(2) เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม, 1-35.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2550). **โลกทัศน์ (บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย” ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม)**. <<http://legacy.orst.go.th/?knowledges=โลกทัศน์-๑๐-กรกฎาคม-๒๕๕๐>>. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2564.
- รายวิชา EC396 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของสาธารณรัฐประชาชนจีน. บทที่ 5 การแปลงรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ: ภาคการเกษตร. <<http://old-book.ru.ac.th>>. สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2564.
- รายวิชา PS335 การเมืองในประเทศคอมมิวนิสต์. บทที่ 3 พรรคคอมมิวนิสต์จีน. <<http://old-book.ru.ac.th>>. สืบค้น เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2564.
- สมบัติ บุญคำเยื้อง. (2560). **การปฏิรูประบบเศรษฐกิจและสังคมชนบทของประเทศจีนในทศวรรษ 1980**. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 10(3), เดือนกันยายน-ธันวาคม, 217-236.
- MATIN. (2018). **随遇而安吧**. <<https://m.douban.com>> สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2564.
- Mitter, Rana. (2019). **ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ A Bitter Revolution: China's Struggle with the Modern World**. สุทธิมาน ลิ้มปณฺสรณ์ ผู้แปล. กรุงเทพฯ : บุ๊คสเคป.
- The States Times. (2564). **ฝันให้ไกลแล้วไปให้ถึง ‘จีน’ กับเส้นทางสู่อวกาศที่เริ่มต้นจาก ‘คำดูถูก’**. <<https://thestatestimes.com>>. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2564.
- 反思文学(文学类型). (2022). <<https://baike.sogou.com/v23446.htm>>. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2565.
- 澎湃新闻. (2021). **二十卷《汪曾祺别集》：“人间送小温” 之外的激荡与丰沛**.

<<https://m.sohu.com>>. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2564.

王小惠. (2019). 汪曾祺的“内伤痕”——细读《寂寞与温暖》和《云致秋行状》.

<https://www.sohu.com/a/313958829_816900>. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2564.

汪曾祺. (2017). 《寂寞和温暖: 汪曾祺小说选集》. 北京: 九州出版社.

知乎专栏. (2021). 汪曾祺: “奶奶不是一下饿死的, 是一点点饿死的.”

<<https://zhuanlan.zhihu.com>>. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2564.